

# Pražská záchranka pokračuje v rozvoji paliativní péče o umírající v urgentní medicíně. Proškolí desítky záchranářů

20.12.2023 - | Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy

**V Praze zemře ročně na 2 300 pacientů v konečných stádiích nevléčitelného onemocnění, které krátce před jejich úmrtím do nemocnice transportuje záchranná služba.**

**V řadě případů by pro pacienty bylo prospěšnější strávit poslední chvíle života doma v kruhu rodiny se zajištěnou paliativní péčí. Pražská záchranná služba proškolí v příštím roce ve spolupráci s Centrem paliativní péče až 40 zaměstnanců v oblasti paliativní medicíny se záměrem zajistit umírajícím pacientům adekvátní péči, ideálně v domácím prostředí nebo u specializovaných poskytovatelů paliativní péče. Cílem je zvýšit kvalitu života pacientů a sekundárně omezit také počet opakovaných výjezdů záchranné služby.**

Osm z deseti lidí si přeje zemřít doma, ale v reálu se tak stane jen v případě dvou pacientů z deseti. V žádné jiné zemi Evropy se tolik neumírá při terminální hospitalizaci na akutním lůžku jako v Česku. Podle nově publikované studie čtyři z pěti pacientů často od svých lékařů nevědí, že se již nachází v konečném stádiu nevléčitelného onemocnění a místo léčebné péče je vhodné zaměřit se na poskytování péče paliativní. Pražská záchranka chce nyní přispět k tomu, aby tuto praxi změnila a zvýšila počet pacientů, kteří poslední chvíle života stráví se zajištěnou odpovídající paliativní péčí doma.

*„Předpokládáme, že v příštím roce budeme mít proškolenou v oblasti paliativní péče až pětinu našich zdravotnických záchranářů. Chceme dosáhnout stavu, kdy budeme mít v každé směně, 24 hodin denně, dostupnou speciálně proškolenou posádku. Ta bude nad rámec běžných událostí vyjíždět k pacientům, pro něž bude paliativní péče přínosná. Budou-li si to pacienti přát a okolnosti to dovolí, nebude nutné je transportovat do nemocnic, ale ve spolupráci s poskytovateli paliativní péče jim dokážeme zajistit odpovídající služby, komfort a případnou medikaci v domácím prostředí nebo na specializovaných lůžkách ve zdravotnických zařízeních,“ říká Petr Kolouch, ředitel ZZS HMP.*

Až 40 zaměstnanců záchranné služby, zejména zdravotnických záchranářů, projde v příštím roce dvoudenním kurzem připraveným Centrem paliativní péče, který je zaměřen přímo na paliativní péči v urgentní medicíně. Následovat bude jednodenní kurz vedený lékařem záchranné služby a záchranáři absolvují také stáž u některého z poskytovatelů paliativní péče, jako jsou domácí hospice, nemocnice s paliativními lůžky nebo nemocniční paliativní týmy. Úvodním kurzem doposud prošlo už 12 zdravotnických záchranářů ZZS HMP.

*„Jsem vděčná za tuto aktivitu našich záchranářů, která zvýší komfort pacientů i jejich blízkých, a to v těch nejcitlivějších a nejsmutnějších chvílích. I když je toto téma bolavé a málokdo z nás chce o smrti slyšet nebo mluvit, nemůžeme před touto součástí našich životů zavírat oči. Proto hlavní město také v tomto ohledu podpořilo úpravu zřizovací listiny pražské záchranné služby. Díky tomu se mohou rozšířit i tyto aktivity, které pomohou lidem trávit poslední chvíle důstojně, s tou nejlepší péčí a v kruhu svých blízkých,“ říká náměstkyně primátora Alexandra Udženija.*

## Unikátní protokol pro dispečery

Za tzv. paliativně relevantní jsou považováni pacienti, kteří jsou v konečném stádiu nevléčitelného

onemocnění, které současná medicína už vyléčit nedokáže, a z akutní hospitalizace nemusí mít prospěch. Pro bezpečnou identifikaci těchto pacientů slouží dispečerům světově unikátní protokol, který pražská záchranná služba vyvinula v rámci pilotního projektu ve spolupráci s Centrem paliativní péče. Protokol Rapid-PCST obsahuje jasně danou sérii dotazů, díky které dokáží tyto pacienty identifikovat operátoři dispečinku během telefonického hovoru přibližně za minutu. Klasický screeningový test by trval okolo 20 minut. V pilotní fázi dispečerů pomocí protokolu identifikovali správně 85 % volajících.

Po telefonické identifikaci vyrazí k paliativně relevantnímu pacientovi preferovaně vyškolená posádka v oblasti paliativní péče, bude-li aktuálně k dispozici. Ta bude po vyšetření na místě, prostudování pacientovy dostupné zdravotnické dokumentace a potvrzení, že je pacient skutečně paliativně relevantní, maximálně usilovat o jeho stabilizaci v domácím prostředí, pokud si to bude pacient přát. Záchranáři poskytnou pacientovi bezprostřední péči a v rámci spolupráce budou mít možnost domluvit návštěvu pracovníků domácího hospice, kteří mohou zajišťovat další potřebné úkony a rodina se s nimi bude moct dohodnout na převzetí péče. Případně záchranáři předají příbuzným kontakty na poskytovatele paliativní péče, kteří by za pacienty docházeli domů nebo péči poskytli ve svých zařízeních.

V ideálním případě bude mít pacient zajištěnou potřebnou péči v domácím prostředí a nebude nutné, aby k němu záchranná služba opakovaně vyjížděla. V průměru se tak děje v posledních týdnech života u umírajících pacientů dvakrát až třikrát. Výjimkou nejsou ale ani pacienti, ke kterým záchranáři vyjedou osmkrát.

Počet 2 300 paliativních pacientů, které záchranná služba ročně transportuje do nemocnice, je nezanedbatelnou částí pacientů ZZS HMP. V průměru jde přibližně o šest pacientů denně, což, vztaženo na celý rok, odpovídá pro srovnání přibližně součtu všech resuscitací a vážných dopravních nehod, které v Praze záchranka každoročně řeší.

Bude-li transport do nemocnice nezbytný, když například žije pacient o samotě, může záchranná služba personál nemocnice dopředu informovat, že jde o pacienta v terminálním stádiu nevyléčitelného onemocnění. Cílem je, aby se informace dostala k paliativnímu týmu daného zařízení a pacienta na příjmovém místě navštívil paliativní specialista, který pacienta vyšetří a domluví se s ním na plánu další péče.

### **Výjezdy, které vlévají do žil novou krev**

*„Kurz jsem sama absolvovala a zcela změnil můj pohled na paliativní pacienty. I další účastníci kurzů potvrzují, že když se během výjezdu podaří poskytnout díky nově nabitým zkušenostem péči pacientům jinak než standardním způsobem, který končí transportem do nemocnice, vlévá nám to do žil novou krev. Díky školením a stážím budou mít záchranáři ještě lepší přehled o tom, jaká následná péče je paliativním pacientům poskytována a jak tyto služby probíhají. Budou přesně vědět, na koho se mají v těchto případech obrátit,“* říká Kateřina Čechová, zdravotnická záchranářka a koordinátorka paliativní péče ZZS HMP, která je zároveň ambasadorkou paliativní péče v rámci projektu Centra paliativní péče.

Centrum paliativní péče spolupracuje v rámci projektu „Paliativní péče v prostředí ZZS“ s jednotlivými krajskými záchrannými službami a nabízí jim metodickou a praktickou podporu. Na každé krajské záchranné službě působí také jeden až dva „ambasadoři“, kteří se věnují zavádění paliativního přístupu do praxe ZZS a vzájemně si vyměňují zkušenosti.

*„Věříme, že se nám díky spolupráci se záchrannými službami podaří vytvořit funkční systém paliativní péče a zásadně změnit situaci mnoha pacientů v závěru života a jejich rodin, které jsou při*

*řešení nečekaných zvrátů zdravotního stavu nemocného odkázány právě na pomoc záchranné služby. Dosavadní zkušenost z Prahy potvrzuje, že jsme na správné cestě,” říká Martin Loučka, ředitel Centra paliativní péče.*

Řada aspektů aktuálního projektu Centra paliativní péče, do něhož je ZZS HMP zapojena, patří svým plošným rozsahem v urgentní medicíně k ojedinělým i ve světovém srovnání. Podobné projekty probíhají v nadregionálním měřítku zatím jen v Kanadě, Velké Británii, Austrálii a některých spolkových zemích Německa. Projekt v České republice podporuje Nadace Komerční banky.

## **Úspora pro celý zdravotní systém**

Předejit hospitalizaci má také nezanedbatelný ekonomický dopad, cena za péči při terminální hospitalizaci jednoho umírajícího pacienta se pohybuje v pražských nemocnicích v průměru okolo 60 000 korun. I v případě hospitalizace, kdy je nemocnice o přijetí takového pacienta dopředu informována, může indikované vyšetření specializovaným lékařem pro paliativní péči ve velké fakultní nemocnici snížit náklady na hospitalizaci o 13 000 korun. Pacient sice zůstává v nemocnici, ale nečerpá například různá specializovaná celotělová vyšetření, která jsou pro umírajícího pacienta nepotřebná a mnohdy i nadbytečná až poškozující. Péče je zaměřena především na léčbu symptomů onemocnění (např. bolest) a zajištění klidu a důstojných podmínek.

## **Alespoň na chvíli jsem to mohla někomu předat**

V rámci pilotního projektu bylo jako paliativně relevantních identifikováno 290 pacientů. Záchraná služba se zpětně zaměřila i na zkušenosti příbuzných, kteří doma o své umírající blízké pečovali. Naprostá většina dotazovaných velmi ocenila, že byl personál záchranné služby s možnostmi paliativní péče seznámen a nabídl příbuzným zajištění péče v domácím prostředí.

*„Měla jsem pocit, že je o mě postaráno. Že mě někdo poslouchá, někdo na druhé straně, a že rozumí tomu, co mu říkám, když jsem řekla, že je maminka v paliativní péči a nepřeje si převoz do nemocnice,”* uvedla například jedna z respondentek průzkumu.

*„Přístup operátora, se kterým jsem mluvila, mě rozhodně uklidnil. Viděla jsem přinejmenším snahu situaci řešit rozumně, a ne masově naložit lidi do sanitky a odvázet je do nemocnice. Měl k situaci, kterou jsme tady řešili, citlivý přístup,”* zmínila další respondentka.

*„Pamatuju si, že lékařka na výjezdu a všichni vystupovali velice klidně a velice sebejistě, v tom smyslu, že oni vědí, co dělají, že nejsou ve zmatku, že nepanikaří, takže teď můžu chvíli panikařit já a můžu to vlastně někomu předat, kdo ví co dělá,”* zní část dalšího hodnocení.

Ve fázi projektu, která se rozběhne od Nového roku, navázala záchranná služba spoluprací se dvěma domácími hospici Cesta domů a Most k domovu a také se všemi paliativními týmy na území Prahy, tedy ve Fakultní nemocnici v Motole, Thomayerově nemocnici, Všeobecné fakultní nemocnici, Fakultní nemocnici Královské Vinohrady a Ústřední vojenské nemocnici. Zapojeni jsou také jediní dva poskytovatelé lůžkové paliativní péče z řad pražských nemocnic, kterými jsou Ústřední vojenská nemocnice a Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

<http://www.zzshmp.cz/aktuality/prazska-zachranka-pokracuje-v-rozvoji-paliativni-pece-o-umirajici-v-urgentni-medicine-proskoli-desitky-zachranaru>